

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Minima-effectrapportage gemeente Zaanstad 2023

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de
financiële positie van inwoners met lage inkomens

Sanne Lamers, Guus Wieman

1 juli 2023

Minima-effectrapportage gemeente Zaanstad 2023

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Auteurs

Sanne Lamers

Guus Wieman

Nibud, Zaanstad - juli 2023

In opdracht van de gemeente Zaanstad

Voorwoord

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk. Ons doel is het voorkomen van geldproblemen. Naast het verzamelen, berekenen en bijhouden van basiscijfers, doet of initieert het Nibud ook onderzoek naar andere aspecten over omgaan met geld. Daarbij spelen gedragsaspecten een belangrijke rol. Daarmee kunnen we snel inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Nibud is gespecialiseerd in het maken van de vertaalslag van de verzamelde data en kennis over de huishoudfinanciën in methodes, materialen en tools. Daarbij wordt voortdurend voeling gehouden met de actualiteit en de praktijk van alledag.

We gaan uit van drie niveaus van voorlichting en financiële educatie: direct voor consumenten (via onze websites, (social) media, interactieve tools, voorlichtingsmaterialen en hulpmiddelen en de helpdesk), via onderwijs/educatie door derden en door deskundigheidsbevordering van professionals. Als kenniscentrum vervult het Nibud ook een adviesrol naar derden.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Zaanstad. Met dit onderzoek wil de gemeente Zaanstad inzicht krijgen in de effecten van haar minimabeleid.

Utrecht, juli 2023

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Centrale vraag	5
1.2	Kern minima-effectrapportage	5
1.2.1	Huishoudtypen	5
1.2.2	Inkomensniveaus	5
1.2.3	Armoedeval	6
1.2.4	Woonlasten	6
1.3	Leeswijzer	6
2	Onderzoeksmethode: begrotingen	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Inkomsten	7
2.3	Uitgaven	8
2.4	Uitgavensoorten	9
2.5	Voorwaarden aan de begrotingen	9
2.6	De begrotingen	10
3	Minimabeleid	11
3.1	Landelijk beleid	11
3.2	Lokaal minimabeleid	13
3.2.1	Kwijtscheldingsbeleid	14
3.2.2	Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	14
3.2.3	Individuele inkomenstoeslag	15
3.2.4	Meedoen Zaanstad	15
3.2.5	Kinderopvang en peuterspeelzaal	16
3.2.6	Energietoeslag	16
3.2.7	Bijzondere bijstand	17
3.3	Voorzieningen voor huishoudens met een zorgvraag	17
4	Resultaten	20
4.1	Vrije bestedingsruimte inkomsten min uitgaven	20
4.2	Vrije bestedingsruimte bij energielabel E	24
4.3	Armoedeval	25
4.4	Resultaten zonder tijdelijke regelingen	27
4.5	Vergelijking herijkte sociale minimum	28
5	Conclusies en aanbevelingen	29
5.1	De financiële situatie van huishoudens met een laag inkomen	29
5.2	Aannames en de effecten	30
5.3	Suggesties bij regelingen	32
Bijlage 1 Verantwoording uitgaven		34
Bijlage 2 Begrotingen		37

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijtschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Zaanstad in 2023?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

1.2 Kern minima-effectrapportage

Om tot een antwoord te komen op de centrale vraag, worden voor een aantal voorbeeldsituaties alle inkomsten geïncventariseerd. Hierbij wordt rekening gehouden met alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen. Dit inkomen zal in een begroting worden afgezet tegen de minimale uitgaven waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd. De minimale uitgaven zijn gebaseerd op de Nibud methode van budgetteren, aangevuld met lokale tarieven en tegemoetkomingen.

1.2.1 Huishoudtypen

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de bestedingsruimte inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Zaanstad is gekozen voor de volgende voorbeeldsituaties:

- a. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
- b. Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd);
- c. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 11 jaar);
- d. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (12 en 17 jaar);
- e. Een eenoudergezin met vier kinderen (8, 11, 13 en 15 jaar);
- f. Een paar zonder kinderen;
- g. Een paar met twee jonge kinderen (3 en 11 jaar);
- h. Een paar met twee oudere kinderen (12 en 17 jaar);
- i. Een paar met vier kinderen (8, 11, 13 en 15 jaar);
- j. Een alleenstaande oudere met een zorgvraag.

1.2.2 Inkomensniveaus

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de financiële positie van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus. In overleg met de gemeente Zaanstad is in dit rapport gekozen om begrotingen op te stellen met de volgende inkomensniveaus: bijstand- of AOW- niveau, 110 procent en 120 procent van de geldende bijstandsnorm.

1.2.3 Armoedeval

Het kan voorkomen dat een huishouden met een hoger inkomen, minder overhoudt dan met een lager inkomen, nadat rekening is gehouden met alle noodzakelijke uitgaven. Bijvoorbeeld doordat er geen recht meer is op inkomensondersteunende regelingen. Als een dergelijke armoedeval zich voordoet binnen de gestelde kaders, dan blijkt dat uit de resultaten van dit onderzoek.

Hierbij onderscheiden we twee soorten armoedevallen, namelijk een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval).

Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk geen inkomensstijging meemaken. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen.

1.2.4 Woonlasten

Het CBS heeft in kaart gebracht¹ dat 96 procent van de huishoudens met een uitkering huurder is. Op basis hiervan gaan we er in deze rapportage vanuit dat de voorbeeldhuishoudens in een huurwoning wonen.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn vastgesteld in overleg met de gemeente:

- Voor een- en tweepersoonshuishoudens is dat 647 euro per maand.
- Voor drie of meer persoonshuishoudens is dat 694 euro per maand.

Voor de energielasten gaan we uit van een gemiddeld energielabel naar woningtype. Omdat in de gemeente Zaanstad ook veel woningen met energielabel E door de doelgroep worden bewoond, laten we de resultaten ook voor dit energielabel zien.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 beschrijven we de onderzoeksmethode.
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen.
- In hoofdstuk 4 zijn de resultaten weergegeven: Wat is de vrije bestedingsruimte van de onderzochte huishoudtypen? En wat zijn de effecten van het minimale beleid op de financiële positie van deze huishoudens?
- Hoofdstuk 5 bevat de conclusies en aanbevelingen.

In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en staan de begrotingen per huishoudtype naar inkomen.

¹ https://www.woononderzoek.nl/style/custom/citavista/pdf/Kernpublicatie_WoON_2021_INTERACTIEF.pdf

2 Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen. De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor verschillende huishoudtypen op verschillende inkomensniveaus.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een bepaalde begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting zou kunnen maken. Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder huishoudens met lage inkomens.

Maandbegrotingen

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld vaak jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

2.2 Inkomsten

In deze rapportage worden op drie inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstand/AOW-uitkering), 110 procent en 120 procent van de geldende bijstandsnorm. Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 lid 1 sub c.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals uitkeringen, netto salarissen, kortingen op de belasting, landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en kindgebonden budget) kinderbijslag en vakantietoeslag. In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit. Ook is er geen rekening gehouden met inkomsten of betalingen vanwege alimentatie.

Voor het berekenen van de inkomensgrenzen voor de eenoudergezinnen geldt dat de alleenstaande ouderkop (onderdeel van het kindgebonden budget) niet wordt meegenomen en de combinatiekorting wel. De kinderbijslag en het kindgebonden budget (inclusief de alleenstaande ouderkop) komen hier nog bovenop.

Hoe de regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 2.

In de rapportage wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle inkomensondersteunende regelingen die op hen van toepassing zijn, zowel de landelijke als de gemeentelijke.

2.3 Uitgaven

De noodzakelijke uitgaven vullen we in via een basispakket waarvan uitgaven aan sociale participatie een onderdeel vormen. Het basispakket bestaat uit uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn. De pakketten zijn vastgesteld in samenwerking met andere deskundigen. Zo bestaat het voedingspakket uit gezonde voeding volgens het Voedingscentrum.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten en de samenstelling van de pakketten beschreven. Het basispakket is op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

Sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. "Meedoen in de maatschappij" behoort tot de basisbehoeften van huishoudens. Dit pakket is opgesteld in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau. Het gaat om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer. Sociale participatie wordt als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid.

Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen persoonlijk moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is vaak een tegemoetkoming mogelijk via gemeentelijk beleid. Deze uitgaven worden in dit rapport niet meegenomen.

In de begrotingen is ook geen rekening gehouden met kosten voor een huisdier of voor roken. Deze uitgaven worden niet gezien als absoluut noodzakelijk. Indien een huishouden hiervoor toch kosten heeft, wordt het saldo op de begroting lager dan in deze rapportage is weergegeven.

Mensen die werken maken extra kosten ten opzichte van niet werkenden. Deze kosten zijn meegenomen in het basispakket als aparte post bij een inkomen vanaf 110 procent van het toepasselijk minimum. Een eenoudergezin heeft daarnaast ook kosten voor kinderopvang als er sprake is van een werksituatie.

Uitgavenbedragen

De pakketten bevatten uitgaven met vrij goedkope artikelen (niet de allergeedkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen. De bedragen die gebruikt zijn om de hoogte van de uitgavenposten (pakketten) te bepalen, liggen op 25 procent van de verdeling, het zogenaamde 1ste kwartiel. Dit betekent dat van alle waargenomen prijzen een kwart onder het richtbedrag zit en driekwart erboven. Voor kleding is uitgegaan van de gemiddelde prijs omdat er winkels geselecteerd zijn uit het goedkopere segment. Voor voeding is gekeken naar een mix van A-merken en huismerken.

Voor de bepaling van het richtbedrag is het belangrijk dat het artikel betaalbaar is voor de doelgroep én dat het artikel doorlopend voor die prijs beschikbaar is. Er wordt bewust niet gewerkt met actieprijzen of met de allerlaagste prijs waarvoor een artikel te koop is. Dit is omdat het artikel voor die prijs vaak niet voor iedereen doorlopend beschikbaar is en

omdat de kwaliteit en levensduur niet gegarandeerd kunnen worden. Zeker bij duurzame consumptiegoederen kan dit uiteindelijk leiden tot hogere kosten.

2.4 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud de volgende soorten uitgaven:

- Vaste lasten: Komen regelmatig terug. Meestal vaste bedragen waar een contract aan ten grondslag ligt. Voorbeelden zijn de huur, energiekosten en verzekeringen.
- Reserveringsuitgaven: Komen niet regelmatig voor. De hoogte is niet precies bekend. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor inventaris (meubels, apparatuur/witgoed) en kleding.
- Huishoudelijke uitgaven: Steeds terugkerende uitgaven. Voorbeelden zijn voeding, was- en schoonmaakartikelen en persoonlijke verzorging.
- Sociale Participatie: Uitgaven die een huishouden wat vrijer kan invullen. In deze rapportage vallen daaronder: contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer.

Lokale tarieven

In dit onderzoek wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen. Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

Minimabeleid

Alle inkomensondersteunende maatregelen die de overheid (zowel landelijke als lokale) aanbiedt voor minima zijn meegenomen bij een bepaalde uitgavenposten, en zijn daarmee onderdeel van de begrotingen. De regelingen staan beschreven in het volgende hoofdstuk. Zo zijn alle meer generieke lokale minimaregelingen meegenomen in de berekeningen. Dit geldt niet voor de individuele bijzondere bijstand, omdat daarvoor geldt dat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

2.5 Voorwaarden aan de begrotingen

Bij de berekeningen voor de voorbeeld huishoudens gaat het Nibud uit van drie belangrijke voorwaarden. Het is raadzaam om rekening te houden met het feit dat die voorwaarden in de praktijk niet altijd opgaan en huishoudens daarbij hulp nodig hebben.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom belangrijk om te weten hoe en waar inkomensondersteuning moet worden aangevraagd. Het tijdig doorgeven van wijzigingen op gegevens is hierbij belangrijk. En daarmee dus ook een vrij actieve houding.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag

gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op noodzakelijke uitgaven. Dit kan er toe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen, dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden ontstaan of dat gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

Deze voorwaarden zijn voor een deel te vangen in competenties voor goed financieel beheer. Het gaat hierbij niet alleen om vaardigheden, maar ook om gedragsaspecten. Daarom is inkomensondersteuning alleen niet voldoende. Het is ook belangrijk om ondersteuning op het gebied van het aanleren van vaardigheden te bieden, aangevuld met ondersteuning die rekening houdt met min of meer individuele gedragsaspecten.

2.6 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 2.

3 Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod.

3.1 Landelijk beleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke heffingskortingen (algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting en de [alleenstaande] ouderenkorting), landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget) en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen.

In 2023 is er ten opzichte van 2022 het volgende veranderd dat van invloed is op de inkomsten van een huishouden met een laag inkomen:

1. Tarief eerste belastingschijf daalt en heffingskortingen stijgen (sterk);
2. De toeslagen stijgen (sterk);
3. Minimumloon en uitkeringen stijgen;
4. Aftrekposten nadeliger voor hoogste inkomens en zzp'ers dan voor lage inkomens.

Landelijke heffingskortingen

Heffingskortingen zijn kortingen op de belasting. Hiermee wil de overheid bepaalde groepen ondersteunen. Denk aan ouders, ouderen en gehandicapten. Met de heffingskorting betalen zij minder belasting. Er zijn verschillende heffingskortingen:

- *Algemene heffingskorting:* voor iedereen boven de 18 die inkomstenbelasting betaalt, ook als men niet werkt.
- *Arbeidskorting:* voor iedereen die betaald werk doet, ook als men daarnaast nog gedeeltelijk een uitkering ontvangt.
- *Inkomensafhankelijke combinatiekorting:* voor werkende ouders met kinderen jonger dan 12 jaar. Deze wordt toegekend aan de alleenstaande ouders of aan de minst verdienende fiscale partner.
- *Ouderenkorting en alleenstaande ouderenkorting:* voor AOW-gerechtigden.

Tabel 1: Landelijke heffingskortingen in bedragen per jaar

Heffingskorting		2022	2023
Algemene heffingskorting	Onder AOW leeftijd	€ 2.888	€ 3.070
	Vanaf AOW leeftijd	€ 1.494	€ 1.583
Arbeidskorting		€ 4.260	€ 5.052
Inkomensafhankelijke combinatiekorting		€ 2.534	€ 2.694
Ouderenkorting		€ 1.726	€ 1.835
Alleenstaande ouderenkorting		€ 449	€ 478

Landelijke toeslagen

Toeslagen zijn bijdragen van de overheid om tegemoet te komen in de kosten voor de zorgverzekering, huur of kind(eren). Of een huishouden recht heeft op bepaalde toeslagen, is afhankelijk van een aantal factoren (bijvoorbeeld inkomen).

De volgende toeslagen zijn van belang voor de voorbeeldhuishoudens:

Zorgtoeslag

Zorgtoeslag is een bijdrage van de overheid voor de kosten van de zorgverzekering. Iemand kan aanspraak maken op zorgtoeslag vanaf 18 jaar. Dit geldt voor zowel alleenstaanden als stellen. Naast de inkomensgrens is er ook een vermogensgrens voor de zorgtoeslag. Hoe lager het inkomen, hoe meer toeslag iemand ontvangt.

Tabel 2: Zorgtoeslag bedragen

Zorgtoeslag	2022	2023
Inkomensgrens alleenstaand	€ 30.998	€ 38.520
Inkomensgrens paar	€ 40.944	€ 48.224
Vermogensgrens alleenstaand	€ 120.020	€ 127.582
Vermogensgrens paar	€ 151.767	€ 161.329
Maximaal maandbedrag alleenstaand	€ 111	€ 154
Maximaal maandbedrag paar	€ 121	€ 265

Huurtoeslag

Huurtoeslag is een bijdrage van de overheid in de huurkosten. Huurders van een zelfstandige huurwoning kunnen in aanmerking komen voor huurtoeslag. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van het inkomen, het vermogen, de huishoudsamenstelling en de huur.

Vanaf 1 januari 2020 kent de huurtoeslag geen inkomensgrenzen meer, maar wordt de huurtoeslag inkomensafhankelijk afgebouwd. De vermogensgrens voor de huurtoeslag is per persoon. Huishoudens krijgen boven de minimale basishuur² volledige huurtoeslag tot een bepaalde huur (zie in de tabel hieronder). Voor een huur daarboven wordt 65 procent vergoed. Alleenstaanden of ouderen/hulpbehoevenden krijgen tenslotte daarboven tot de hoogste huurgrens nog 40 procent vergoed.

Tabel 3: Huurtoeslag bedragen

Huurtoeslag	2022	2023
Vermogensgrens per persoon	€ 31.747	€ 33.748
Huurtoeslaggrens	€ 763,47	€ 808,60
Huurgrens volledige huurtoeslag	€ 442,46	€ 452,20
Huurgrens 65% huurtoeslag 1p en 2p	€ 633,25	€ 647,19
Huurgrens 65% huurtoeslag 3p of meer	€ 678,66	€ 693,60
Huurgrens 40%	€ 763,47	€ 808,06

Kinderopvangtoeslag

Kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. De kinderopvangtoeslag is geregeld in de Wet Kinderopvang. De wet geldt voor dagopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar en buitenschoolse opvang voor basisschoolkinderen. Maar ook voor opvang door ouderparticipatiecrèches of gastouders via een gastouderbureau en voor de peuterspeelzaal. Informele opvang door familie of kennissen valt hier dus niet

² De minimale basishuur is inkomensafhankelijk en bedraagt voor huishoudens op minimumniveau 225,54 euro. (Voor AOW-gerechtigden is dit voor eenpersoonshuishoudens 223,72 euro en voor meerpersoonshuishoudens 221,91 euro). Bij een hoger inkomen wordt de basishuur hoger.

onder. Om voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te komen moet de instelling zijn aangemeld bij het Landelijk Register Kinderopvang. Ook moeten, in het geval van paren, beide ouders werken, tenzij er een re-integratietraject wordt gevolgd.

Tabel 4: Kinderopvangtoeslag bedragen per uur

Kinderopvangtoeslag	2022	2023
Maximale vergoeding dagopvang	€ 8,50	€ 9,12
Maximale vergoeding buitenschoolse opvang	€ 7,31	€ 7,85

Kindgebonden budget

Elk huishouden met kinderen jonger dan 18 jaar komt in aanmerking voor het kindgebonden budget. Dit is een maandelijks, inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderen. Voorwaarde is dat iemand zijn of haar kind 'in belangrijke mate onderhoudt'. Er geldt een inkomensgrens. Na de inkomensgrens wordt de hoogte van het bedrag geleidelijk afgebouwd. Het bedrag aan kindgebonden budget is afhankelijk van het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen. Alleenstaande ouders ontvangen meer dan paren. Het kindgebonden budget voor het tweede kind is lager dan voor het eerste kind en vanaf het derde kind eveneens lager dan voor het tweede kind. Vanaf 12 jaar is het kindgebonden budget hoger.

Tabel 5: Kindgebondenbudget

Kindgebondenbudget	2022	2023
Inkomensgrens alleenstaande	€ 22.356	€ 25.070
Inkomensgrens paar	€ 39.596	€ 43.397
Alleenstaande ouder kop	€ 273,75	€ 320,67

Kinderbijslag

Een ouder heeft recht op kinderbijslag voor eigen kinderen en stiefkinderen tot 18 jaar en soms voor pleegkinderen tot 16 jaar. Kinderbijslag wordt eenmaal per kwartaal uitgekeerd. De bedragen worden in het geval van meerdere kinderen bij elkaar opgeteld. De bedragen voor kinderbijslag zijn afhankelijk van de leeftijd van het kind en onafhankelijk van het inkomen.

Tabel 6: Kinderbijslag

Kinderbijslag	2022	2023
0 – 6 jaar	€ 249,31	€ 269,76
6 – 12 jaar	€ 302,74	€ 327,56
12 – 18 jaar	€ 356,16	€ 385,37

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Zaanstad voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de begrotingen komen in de volgende paragrafen aan bod.

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Zaanstad kan kwijtschelding worden aangevraagd voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

De kwijtscheldingsnorm bedraagt 100 procent van het sociaal minimum. Dat wil zeggen dat, afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen.

De beleidsvrijheid ten aanzien van het kwijtscheldingsbeleid wordt bepaald door landelijke regelgeving. Hierbij wordt aan gemeenten de mogelijkheid geboden om rekening te houden met de kosten voor kinderopvang en om voor AOW'ers uit te gaan van de netto AOW in plaats van de bijstandsbedragen. De gemeente Zaanstad hanteert de verhoogde norm voor AOW'ers maar houdt geen rekening met de kosten voor kinderopvang bij de bepaling van de betalingscapaciteit.

Bij hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is kwijtschelding mogelijk voor de zuiveringsheffing/ verontreinigingsheffing en voor de watersysteemheffing ingezetenen. Bij de berekening van de kwijtschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van 100 procent van de toepasselijke norm. Voor AOW'ers wordt uitgegaan van de netto AOW. Ook houdt het hoogheemraadschap rekening met de kosten van kinderopvang.

De kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen en het waterschap worden apart berekend.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Daarom bieden veel gemeenten inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan. In de gemeente Zaanstad kunnen inwoners met een inkomen tot en met 110 procent van de geldende bijstandsnorm kiezen uit drie pakketten bij zorgverzekeraar Zilveren Kruis en twee pakketten bij zorgverzekeraar Univé. De gemeente verstrekt een bijdrage in de premie van de collectieve aanvullende verzekering.

In de begrotingen rekenen we met de premie van Zilveren Kruis, optimaal 2, inclusief tandartsverzekering. Voor het huishouden met een zorgvraag wordt gerekend met een uitgebreidere verzekering, optimaal 3. Voor beide pakketten geldt dat het wettelijk eigen risico vergoed wordt door de gemeente.

In de begrotingen is daarom de post "eigen risico" voor huishoudens die voor de collectiviteit in aanmerking komen (met een inkomen tot en met 110 procent) op nul gezet. Voor huishoudens met een inkomen op 120 procent gaan we ervan uit zij maandelijks moeten reserveren voor het eigen risico van 385 euro per jaar, omdat zij dit geld waarschijnlijk niet op de plank hebben liggen, als zij dit (onverwacht) nodig hebben.

De kosten van de premie zijn in de begrotingen opgenomen onder de uitgavepost "zorgverzekering". De bijdrage van de gemeente is hierin verwerkt. De zorgtoeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.3 Individuele inkomenstoeslag

De individuele inkomenstoeslag (IIT) in de gemeente Zaanstad is bedoeld voor inwoners vanaf 21 tot de AOW-leeftijd jaar die weinig zicht hebben op extra inkomen in de toekomst en die wel inzet hebben getoond om meer inkomen te krijgen en van wie het inkomen in de afgelopen vijf jaar niet hoger was dan 110 procent van de geldende bijstandsnorm.

De hoogte van de IIT bedraagt:

- 394 euro voor een alleenstaande;
- 558 euro voor een alleenstaande ouder;
- 619 euro voor paren.

Bij de resultaten van deze rapportage worden de saldi van huishoudens die recht hebben op de individuele inkomenstoeslag apart gepresenteerd, omdat niet elke inwoner van Zaanstad met een laag inkomen hiervoor in aanmerking komt.

3.2.4 Meedoen Zaanstad

Een op de twaalf kinderen of jongeren in Nederland groeit op in armoede. Stichting Leergeld, Jeugdfonds sport en cultuur, Meedoen Zaanstad, Nationaal fonds kinderpulp en Jeugdeducatiefonds hebben in Zaanstad de handen ineengeslagen om dit terug te dringen. Er zijn vergoedingen mogelijk voor sport en cultuur, voor schoolbenodigdheden en voor verjaardagen.

Ouders met een laag inkomen tot en met 110 procent van de geldende bijstandsnorm kunnen een beroep doen op Meedoen Zaanstad. Met ingang van 1 juli 2023 wordt het percentage verhoogd naar 120 procent. In deze berekeningen gaan we nog uit van de hoogte van voor 1 juli 2023.

Meedoen Zaanstad kent de volgende onderdelen:

- Een sport- of cultuuractiviteit voor een jaar. Dit is geen geldbedrag, maar bijvoorbeeld een lidmaatschap van een vereniging.
- Een bedrag in geld voor kosten van bijvoorbeeld sportkleding. De leeftijd van het kind is bepalend voor de hoogte van het bedrag. Kinderen van 4 tot en met 7 jaar krijgen een vergoeding van 90 euro per jaar. Voor kinderen van 8 tot en met 12 jaar en kinderen van 13 jaar en ouder zijn de vergoedingen respectievelijk 115 en 135 euro per jaar.

In de begrotingen zijn de vergoedingen en de gratis deelname aan een sport- of culturele activiteit verrekend met de post "sociale participatie". De vergoedingen voor schoolbenodigdheden zijn verrekend met de post "onderwijs". We gaan daarbij uit van vergoeding van een schooluitje op zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs en de vergoeding van een laptop voor kinderen op het voortgezet onderwijs. De vergoeding voor de fiets verrekenen we met de post "vervoer". Het bedrag in geld nemen we mee bij de inkomstenpost "lokale tegemoetkomingen".

De verjaardagsbox nemen we in dit onderzoek niet mee, op begroting met absoluut noodzakelijke uitgaven staan deze uitgaven niet benoemd.

3.2.5 Kinderopvang en peuterspeelzaal

Kinderopvang

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot en met de basisschoolleeftijd een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang, de kinderopvangtoeslag. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten.

Als sprake is van opvang op basis van Sociaal Medische Indicatie is bijzondere bijstand voor deze eigen bijdrage mogelijk. Ook ouders die een re-integratietraject volgen krijgen de eigen bijdrage vergoed. Ouders met een (parttime) baan betalen de eigen bijdrage zelf.

Alleenstaande ouders met een inkomen uit werk (in dit onderzoek 110 procent en meer) zullen enkele dagen per week werken en gebruik maken van de kinderopvang. Bij 110 procent van het minimuminkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 120 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang per week.

Peuterspeelzaal

Ouders met een bijstandsuitkering (die niet werken) of ouderparen waarvan maar één van de twee werkt hoeven geen gebruik te maken van kinderopvang. Wel gaan we ervan uit dat ze een dagdeel per week gebruik maken van de peuteropvang. In dit onderzoek geldt dat voor de volgende situaties:

- alleenstaande ouder met jonge kinderen met een bijstandsuitkering
- paar met jonge kinderen bij alle inkomensniveaus (uitgangspunt is één persoon werkt).

De kosten van de peuteropvang in Zaanstad bedragen gemiddeld 10,13 per uur. Hierbij gaan we uit van 40 weken peuteropvang per jaar, voor één dagdeel per week.

De kosten voor kinderopvang en de peuterspeelzaal zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". Voor de huishoudens die in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag, is dit in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.6 Energietoeslag

Vorig jaar zijn de gemiddelde huishoudelijke kosten van energie sterk gestegen. Voor huishoudens met een inkomen op of net boven het sociaal minimum konden en kunnen gemeenten een energietoeslag uitkeren in 2022 en 2023. Het Rijk heeft middelen ter beschikking gesteld en gemeenten kunnen zelf invulling geven aan de hoogte van het bedrag en de inkomensgrens. Als richtlijn geldt een bedrag van 1.300 euro en een inkomensgrens van 120 procent van het sociaal minimum.

Voor het verstrekken van deze energietoeslag wordt gebruik gemaakt van het instrument "categoriale bijzondere bijstand". De gemeente kan aan huishoudens die aan de voorwaarden voldoen een energietoeslag toekennen, zonder te controleren of de energiekosten van die inwoners daadwerkelijk sterk gestegen zijn en of die inwoners over voldoende middelen (vermogen) beschikken om de energierekening te kunnen betalen. In de begrotingen is de energietoeslag verwerkt in de post "lokale tegemoetkomingen".

3.2.7 Bijzondere bijstand

De gemeente Zaanstad verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Uitgangspunt hierbij is dat er geen draagkracht is bij een inkomen tot 110 procent van de geldende bijstandsnorm³. Van het meerinkomen vanaf 110 procent van de geldende bijstandsnorm, wordt 35 procent als draagkracht beschouwd.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

Uitzondering zijn de huishoudtypen met een zorgvraag. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen die worden beschreven in paragraaf 3.3. Indien voor een of meer van deze voorzieningen individuele bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting.

3.3 Voorzieningen voor huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek wordt ook een huishoudtype met extra zorgkosten onderzocht, namelijk een alleenstaande oudere met een zorgvraag (AOW-gerechtigd).

Hiervoor wordt uitgegaan van het volgende zorgprofiel:

- Herstellende van herseninfarct
- Hartklachten
- Maaltijdvoorziening voor 5 dagen per week
- Bril
- Gehoorapparaat
- Rollator
- Hoog medicijngebruik (vergoed via de zorgverzekeraar)
- Lichte vorm van incontinentie
- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging
- Gebruik belbus / collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, verhoogde WC)
- Personenalarmering

Gezien bovenstaand profiel zal de begroting van dit huishouden op diverse punten afwijken van de standaardbegrotingen.

De **huishoudelijke hulp** is in de gemeente Zaanstad een maatwerkvoorziening. Voor de maatwerkvoorziening geldt een eigen bijdrage via het CAK. De eigen bijdrage bedraagt maximaal 19 euro per maand.

Deze eigen bijdrage wordt vergoed via de collectieve zorgverzekering.

Voor huishoudens die niet voor de collectieve zorgverzekering in aanmerking komen (met een inkomen boven 110 procent van de geldende norm) wordt de eigen bijdrage opgenomen in de uitgavenpost "eigen bijdragen/ betalingen zorg".

³ Hierbij gaat de gemeente uit van het netto *besteedbaar* inkomen, zodat ook rekening wordt gehouden met de WSNP, MSNP, beslag, etc.

De **persoonlijke verzorging** en **verpleging** vallen in het basispakket van de zorgverzekering. Hierdoor komen er dus geen extra kosten bij.

De **maaltijdvoorziening** zorgt voor meerkosten ten opzichte van de situatie waarin de warme maaltijd zelf wordt bereid. Voor deze meerkosten is bijzondere bijstand mogelijk volgens de Nibudbedragen (2,70 euro voor een alleenstaande volgens de Nibud prijzengids). De gemiddelde kosten van een maaltijd via de maaltijdvoorziening in Zaanstad bedragen 7,65 euro. Bij een inkomen tot en met 110 procent van de geldende bijstandsnorm worden bovengenoemde meerkosten vergoed vanuit de bijzondere bijstand. Bij hogere inkomens wordt draagkracht verondersteld en de vergoeding hierop aangepast (men kan de kosten deels vergoed krijgen). Uitgangspunt hierbij is dat deze draagkracht maar eenmaal kan worden ingezet. Op 120 procent bedraagt de draagkracht 47 euro per maand. Dit bedrag is in de begroting van het huishouden met een zorgvraag en een inkomen op 120 procent opgenomen onder de post "voeding".

Het huishouden met een zorgvraag maakt gebruik van **collectief vraagafhankelijk vervoer**. De gemeente Zaanstad hanteert een eigen bijdrage voor het collectief vervoer. De kosten zijn 0,196 euro per kilometer met een instaptarief van 1,08 euro. Voor reizen van meer dan 25 kilometer gaan we uit van het Valys vervoer (0,22 euro per kilometer), waarbij voorwaarde is dat er een bepaalde mate van mobiliteitsbeperking geldt.

In de begrotingen wordt gerekend met:

- 4 ritten per maand van 5 kilometer enkele reis
Dat is: 8 x opstap tarief en 40 x km-tarief. Wat neerkomt op 16,48 euro per maand
- 4 ritten per jaar van 50 kilometer enkele reis
Dat is: 400 x Valystarief. Omgerekend per maand gaat dit om een bedrag van 7,33 euro;

Verder gaan we ervan uit dat er geen gebruik wordt gemaakt van de fiets; de kosten hiervan zijn 9,50 euro per maand. Hiermee komen de extra vervoerskosten uit op 14,51 euro per maand. Deze kosten zijn opgenomen bij de post "vervoer".

In het zorgprofiel van huishoudens vanaf de AOW-leeftijd wordt uitgegaan van een lichte vorm van incontinentie. Voor de **extra waskosten** die hierdoor ontstaan bij de alleenstaande oudere, gaan we uit van 2 keer per week extra wassen, wat neerkomt op 10,92 euro per maand. Dit bedrag is in de begrotingen opgenomen onder de post "was- en schoonmaakmiddelen".

Voor deze kosten is in de gemeente Zaanstad bijzondere bijstand mogelijk. Bij inkomens boven 110 procent van de bijstandsnorm wordt draagkracht verondersteld. Omdat deze draagkracht al is ingezet voor de maaltijdvoorziening komen er geen extra kosten bij.

De kosten voor een **woningaanpassing** (drempels weg, verhoogde WC), die vanuit de Wmo wordt toegekend, worden doorgegeven aan het CAK voor de inning van de eigen bijdrage. Deze eigen bijdrage is al ingezet voor de huishoudelijke hulp en wordt dus niet nogmaals in rekening gebracht.

De kosten voor **personenalarmering** worden vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering. Voor huishoudens met een inkomen boven 110 procent die geen recht hebben op deze zorgverzekering komen de kosten op de begroting bij de post "eigen bijdrage zorg".

Naast bovengenoemde zorgkosten rekenen we nog 8 euro per maand voor **attentiekosten** voor hulp van burens, vrienden, etc. Deze kosten zijn opgenomen onder de post "eigen bijdragen zorg".

Zorgkosten zijn individueel bepaald

In dit rapport is gekozen voor een bepaalde zorgvraag om het effect van zorgkosten en tegemoetkomingen voor deze kosten op de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen in kaart te brengen. De zorgvraag is een weergave van vaak voorkomende kosten. In werkelijkheid hebben mensen te maken met zeer uiteenlopende zorgbehoeftes en varieert de hoogte van de zorgkosten sterk in individuele gevallen. Dat betekent dat conclusies die getrokken worden op basis van de uitkomsten, rekening houdend met de zorgvraag zoals die in dit rapport is geformuleerd, niet zonder meer gelden voor iedereen met zorgkosten. Het geeft wel aan dat een deel van de vaak voorkomende zorgkosten wordt vergoed. En dat mensen in veel gevallen daarnaast nog eigen betalingen in verband met zorg hebben.

4 Resultaten

4.1 Vrije bestedingsruimte inkomsten min uitgaven

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van het onderzoek. Een en ander is schematisch weergegeven in tabel 7 op de volgende pagina. Deze tabel geeft een overzicht van de **vrije bestedingsruimte** per maand die de onderzochte huishoudtypen hebben, nadat zij alle uitgaven hebben gedaan.

Bij het berekenen van de vrije bestedingsruimte worden alle landelijke en lokale regelingen meegenomen, waar de huishoudens recht op hebben in 2023.

Een negatief saldo op de maandbegroting is in rood weergegeven.

De armoedeval is weergegeven met een pijltje. We onderscheiden twee soorten armoedevallen, namelijk een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval). De uitstroomval is weergegeven met een rode pijl (↘). Een doorstroomval is weergegeven met een grijze pijl (↓). Paragraaf 4.2 gaat dieper in op de armoedeval.

De laatste kolom bevat de vrije bestedingsruimte als er recht is op de Individuele Inkomenstoeslag. Hierbij is het inkomen weergegeven waarop er recht is en het eerstvolgende inkomen waarop geen recht is. Dit om de eventuele armoedeval te tonen die mogelijk optreedt als er geen recht is op de IIT.

Onder de tabellen volgt een beschrijving van het resultaat per huishoudtype.

Na deze beschrijving volgt:

- tabel 8 met daarin het overzicht van de vrije bestedingsruimte als er sprake is van een woning met **energielabel E**.
- tabel 9 met daarin het overzicht van de vrije bestedingsruimte als we de tijdelijke landelijke inkomensondersteunende regelingen niet meenemen.

Tabel 7: Inkomsten minus uitgaven per huishoudtype naar inkomen (energietabel C)

Zaanstad 2023

a. Alleenstaande onder AOW-leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 160	€ 193
110%	€ 172	€ 205
120%	€ 211	€ 211

f. Paar zonder kinderen tot AOW leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 158	€ 210
110%	€ 185	€ 247
120%	€ 198	€ 198 ↓

b. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 387	
110%	€ 430	
120%	€ 442	

g. Paar met 2 jonge kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 43	€ 95
110%	€ 84	€ 146
120%	€ 73 ↓	€ 73 ↓

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 315	€ 361
110%	€ 359	€ 405
120%	€ 302 ↓	€ 302 ↓

h. Paar met 2 oudere kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 26	€ 81
110%	€ 67	€ 122
120%	€ 45 ↓	€ 45 ↓

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 294	€ 340
110%	€ 322	€ 368
120%	€ 314 ↓	€ 314 ↓

i. Paar met 4 kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 78	€ 130
110%	€ 119	€ 181
120%	€ 76 ↓	€ 76 ↓

e. Eenoudergezin met 4 kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 317	€ 363
110%	€ 345	€ 391
120%	€ 316 ↓	€ 316 ↓

j. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorgvraag

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 384	
110%	€ 426	
120%	€ 374 ↓	

a. Alleenstaande

In Zaanstad heeft een alleenstaande met een bijstandsuitkering een vrije bestedingsruimte van 160 euro nadat alle uitgaven uit het basispakket (inclusief sociale participatie) zijn gedaan. Dat bedrag loopt op tot 211 euro bij een inkomen op 120 procent. De IIT geeft duidelijk meer ruimte bij de twee laagste inkomens als het huishoudens daarop recht heeft.

De lokale regelingen maken duidelijk het verschil: als de alleenstaande daar geen gebruik van maakt, heeft dit huishouden te maken met een tekort op bijstandsniveau en op de andere onderzochte inkomensniveaus beperkte ruimte.

b. Alleenstaande oudere

Bij een alleenstaande oudere is het saldo ruim twee keer zo hoog als bij een alleenstaande onder de AOW-leeftijd. Dat komt omdat de AOW-uitkering hoger is dan de bijstandsuitkering en de bijstandsnorm vanaf de AOW-leeftijd ook hoger is dan onder de

AOW-leeftijd. Hiermee wordt ook de inkomensgrens van 110 en 120 procent bepaald. We gaan voor ouderen weliswaar uit van iets hogere uitgaven voor energie en niet-vergoede ziektekosten, die ruimte op de begroting is er voldoende voor.

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen (3 en 11 jaar)

Ook het eenoudergezin met 2 jonge kinderen heeft voldoende bestedingsruimte om alle uitgaven uit het basispakket te kunnen doen. Op bijstandsniveau heeft dit huishouden 315 euro aan vrije bestedingsruimte en dit bedrag loopt op tot 359 euro op 110 procent. Wanneer een eenoudergezin op bijstandsniveau recht heeft op de IIT, dan is het vrij besteedbare budget 361 euro.

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (12 en 17 jaar)

Het eenoudergezin met kinderen van 12 en 17 jaar kan ook zowel het basispakket als de kosten voor sociale participatie bekostigen. De bestedingsruimte per maand is wel duidelijk lager dan bij het eenoudergezin met jonge kinderen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere kosten voor onderwijs, voeding en vervoer van oudere kinderen ten opzichte van die voor jonge kinderen. De hogere uitgaven van oudere kinderen worden enigszins gecompenseerd door iets hogere landelijke toeslagen (kinderbijslag en kindgebonden budget).

e. Eenoudergezin met 4 kinderen (8, 11, 13 en 15 jaar)

De vrije bestedingsruimte van eenoudergezin met vier kinderen is redelijk vergelijkbaar met dat van een alleenstaande met twee kinderen. De kosten voor sociale participatie liggen bij een huishouden met vier kinderen fors hoger dan bij een huishouden met twee kinderen. Deze kosten worden goeddeels gecompenseerd vanuit onder andere Meedoen Zaanstad (een vast bedrag per kind). En de leeftijd van een oudere kind (17 jaar) wat erg op de kosten van de begroting drukt (bovenbouw onderwijs, voeding en kleding), ontbreekt bij dit huishouden van 4 kinderen. Dit geldt ook voor het kind van 3 jaar waarvoor de kosten van kinderopvang of de peuterzaal in de begroting zijn meegenomen.

f. Paar zonder kinderen

Het paar zonder kinderen heeft net voldoende bestedingsruimte om alle basisuitgaven te betalen. Op bijstandsniveau is er een vrije bestedingsruimte van 158 euro. Dit loopt op naar 208 euro op 120 procent van de norm. Vergeleken met de bovengenoemde huishoudtypen is dit minder.

Dit komt doordat een paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. De hogere bijstandsnorm voor een paar is niet voldoende om deze extra kosten van een volwassene van te betalen, waardoor er minder te besteden is dan bij een alleenstaande en een eenoudergezin. De IIT is voor die huishouden een goede aanvulling als daarop recht is.

g. Paar met 2 jonge kinderen (3 en 11 jaar)

Het paar met twee jonge kinderen en een bijstandsuitkering heeft een vrije bestedingsruimte van 43 euro. De kosten van de (jonge) kinderen aan onder meer de peuteropvang maken dat dit paar minder te besteden heeft dan het paar zonder kinderen. De landelijke toeslagen (kinderbijslag en kindgebonden budget) en de gemeentelijke regelingen compenseren dit verschil enigszins.

h. Paar met 2 oudere kinderen (12 en 17 jaar)

Het paar met twee oudere kinderen is op bijstandsniveau net in staat alle minimale uitgaven te kunnen bekostigen. Ook bij de inkomens daarboven is er nauwelijks vrije bestedingsruimte. Vanuit Meedoen Zaanstad worden oudere kinderen goed gecompenseerd maar er zijn ook de kosten van oudere kinderen hoger die hoger zijn dan voor jonge kinderen vooral op de posten kleding, voeding en vervoer. Als dit huishouden recht heeft op de IIT dan is er meer ruimte om de minimalen uitgaven te kunnen betalen en blijft er meer vrije bestedingsruimte over.

Dit huishouden moet de kosten van twee volwassenen dragen en daar bovenop de kosten voor twee oudere kinderen. Al eerder is genoemd dat de kosten van oudere kinderen hoger zijn dan die van jonge kinderen en dat de hogere bijstandsnorm voor een paar veelal niet voldoende is om de kosten van twee volwassenen op te vangen. De combinatie van twee volwassenen en twee oudere kinderen levert deze krapte op.

Belangrijk om op te merken is dat we in de berekeningen geen zakgeld hebben meegenomen. Het zakgeld voor oudere kinderen bedraagt gemiddeld 22,50 euro per kind per maand. Ouders kunnen hiervoor kiezen maar kunnen ook stimuleren dat hun kind een bijbaantje gaat zoeken om zelf wat geld te verdienen.

i. Paar met 4 kinderen (8, 11, 13 en 15 jaar)

Paren met vier kinderen hebben bij de lagere inkomens iets meer ruimte dan de paren met alleen oudere kinderen. Dit heeft te maken met de leeftijdsopbouw van de kinderen. Zoals we al eerder zagen in de vergelijking tussen de paren met jonge kinderen en met oudere kinderen is er een duidelijk verschil in vrije bestedingsruimte. Het onderzochte huishouden met vier kinderen bestaat uit zowel jonge als oudere kinderen, met als gevolg dat de financiële positie van dit huishouden iets ruimer is dan bij alleen oudere kinderen. De vrije bestedingsruimte is 78 euro per maand en loopt op naar 129 euro bij 110 procent.

De IIT zorgt bij dit huishoudtype ook voor wat meer ruimte op de begroting, iets wat dit huishouden goed kan gebruiken.

j. Alleenstaande oudere met een zorgvraag

De begroting van huishoudens met een zorgvraag wijkt op diverse punten af van de standaardbegrotingen, waardoor andere vrije bestedingsruimte resteert (zie paragraaf 3.3.3).

Op minimumniveau heeft de alleenstaande oudere met een zorgvraag een bestedingsruimte van 384 euro. De vrije bestedingsruimte is net ruim dan de oudere alleenstaande zónder zorgkosten. Dit verschil loopt op bij hogere inkomens doordat het zorghuishouden bij die inkomens minder wordt ondersteund in de zorgkosten onder andere vanwege het wegvallen van het recht op de collectieve zorgverzekering. Het zorghuishouden moet dan meer zorgkosten zelf betalen.

Dit huishoudtype heeft vanwege de leeftijd geen recht op IIT.

4.2 Vrije bestedingsruimte bij energielabel E

In de volgende tabel is te zien dat er in vergelijking tot tabel 8 minder ruimte is als het huishouden in een woning woont met een minder goede isolatiewaarde. De extra energiekosten drukken op de begroting van het huishouden. Vooral de grotere huishoudens (van 3 of meer personen) hebben te maken met een minder goede en soms risicovolle financiële situatie (kleine vrije bestedingsruimte). Bij de paren met kinderen is dit het meest zichtbaar. Voor het paar met oudere kinderen geldt zelfs dat ze te weinig inkomsten hebben op bijstandsniveau om alle uitgaven te kunnen doen.

Tabel 8: Inkomsten minus uitgaven per huishoudtype naar inkomen (energietabel E)

Zaanstad 2023

a. Alleenstaande onder AOW-leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 139	€ 172
110%	€ 151	€ 184
120%	€ 190	€ 190

b. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 366	
110%	€ 409	
120%	€ 421	

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 277	€ 324
110%	€ 321	€ 368
120%	€ 264 ↓	€ 264 ↓

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 256	€ 303
110%	€ 284	€ 331
120%	€ 276 ↓	€ 276 ↓

e. Eenoudergezin met 4 kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 279	€ 326
110%	€ 307	€ 354
120%	€ 278 ↓	€ 278 ↓

f. Paar zonder kinderen tot AOW leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 137	€ 189
110%	€ 164	€ 216
120%	€ 177	€ 177 ↓

g. Paar met 2 jonge kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 5	€ 57
110%	€ 46	€ 98
120%	€ 35 ↓	€ 35 ↓

h. Paar met 2 oudere kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ -12	€ 40
110%	€ 29	€ 81
120%	€ 7 ↓	€ 7 ↓

i. Paar met 4 kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 40	€ 92
110%	€ 81	€ 133
120%	€ 38 ↓	€ 38 ↓

j. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorgvraag

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 363	
110%	€ 405	
120%	€ 353 ↓	

4.3 Armoedeval

Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorgerekend. Naast het minimuminkomen zijn inkomens op 110 en 120 procent van het netto minimuminkomen gespecificeerd. Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kindregelingen, er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen. Deze armoedeval wordt ook wel doorstroomval genoemd. Een andere situatie ontstaat vaak wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Deze armoedeval wordt ook wel de uitstroomval genoemd. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen rechten op diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen.

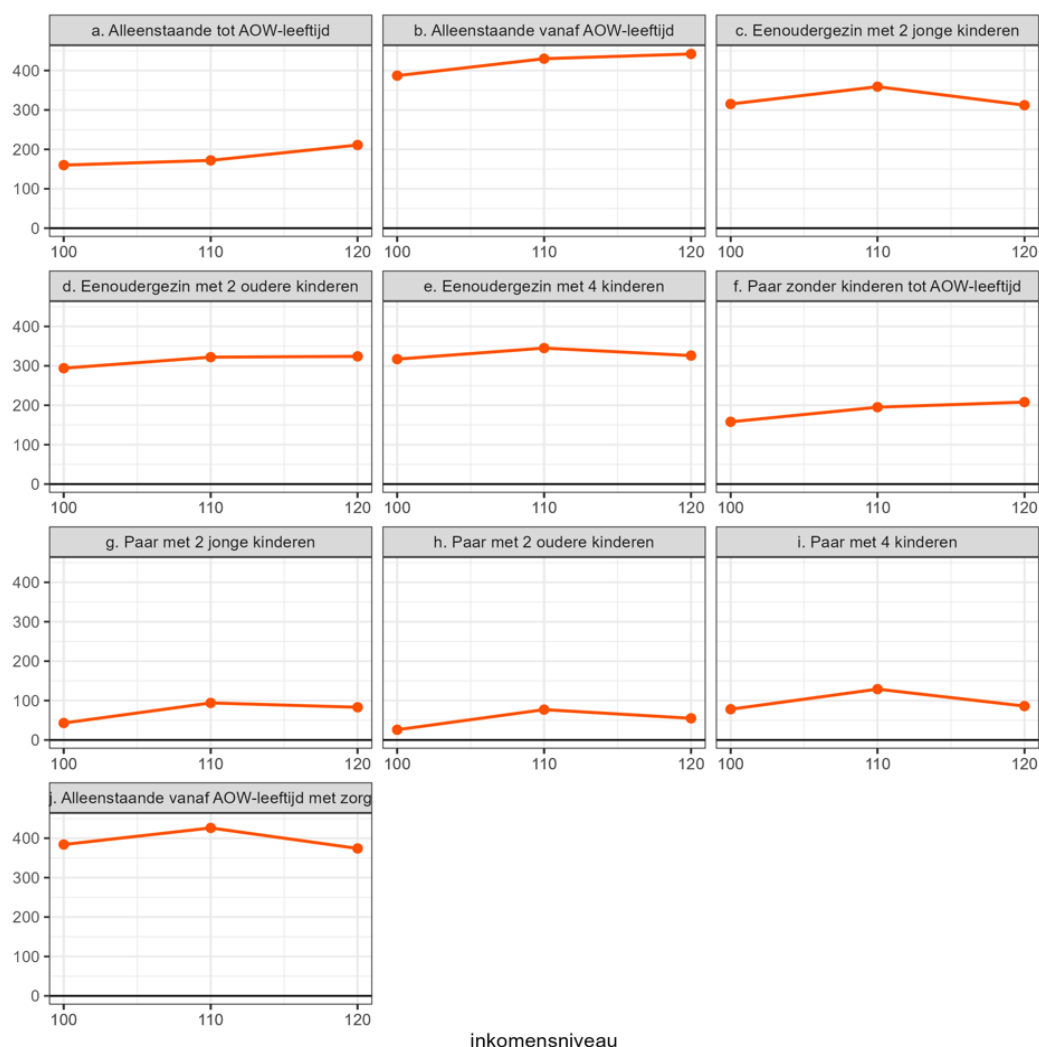
In de volgende figuur is in één oogopslag te zien welke huishoudentypes te maken hebben met een armoede- of doorstroomval. Idealiter zie je over de hele linie een stijgende lijn. Dat betekent dat een hoger inkomen ook leidt tot een hogere vrije bestedingsruimte.

In Zaanstad zien we bij meerdere huishoudens een niet of nauwelijks toenemende vrije bestedingsruimte bij het inkomen op 120 procent ten opzichte van bij 110 procent. Bij 120 procent is er zowel geen sprake meer van kwijschelding van de lokale lasten als dat het huishouden geen recht meer heeft op de collectieve zorgverzekering, waardoor onder andere het eigen risico weer op de begroting komt. De toename van het inkomen is te klein om deze kosten te kunnen dragen. De paren hebben vanwege 2 volwassenen sterker te maken met het wegvallen van de vergoeding van het eigen risico dan een huishouden met 1 volwassene.

Bij eenoudergezinnen met een jong kind (2 en 4 kinderen) speelt naast bovengenoemde reden, ook dat de kosten van kinderopvang met het inkomen iets meestijgen. Waardoor er bij het hogere inkomen minder vrije bestedingsruimte is.

Het de huishoudens met een zorgvraag heeft bij het inkomen op 120 procent minder vrij te besteden dan bij 110 procent doordat de kosten van zorg meer op de begroting drukken. Bij een huishouden boven de AOW-leeftijd spreken we in principe niet over een armoedeval omdat bij deze huishoudens het inkomen niet kan toenemen.

Figuur 1: Vergelijking vrije bestedingsruimte inkomsten min uitgaven

Individuele inkomensvoet en armoedeval

Huishoudens tot de AOW-gerechtigde leeftijd, die langdurig (minimaal vijf jaar) van een laag inkomen moeten rondkomen, kunnen in aanmerking komen voor de IIT. Dit geldt voor huishoudens met een inkomen tot maximaal 110 procent van de geldende bijstandsnorm.

In tabel 8 staan in de laatste kolom het saldo van de inkomsten min de uitgaven waarbij ook rekening is gehouden met de IIT.

Uit de tabel valt af te lezen dat er bij bijna alle huishoudens die recht hebben op IIT bij 110 procent een armoedeval optreedt bij 120 procent wanneer er geen recht meer is op de IIT. Bij de meeste huishoudens zagen we al een armoedeval (doorstroomval) bij dit inkomen van 120 procent ten opzichte van het lagere inkomen waarbij geen sprake is van de IIT. Is er recht op de IIT dan neemt de vrije bestedingsruimte toe en daarmee het verschil in vrije bestedingsruimte tussen 110 en 120 procent ook. De doorstroomval wordt soms een uitstroomval (IIT bij bijstand).

4.4 Resultaten zonder tijdelijke regelingen

Een aantal van de landelijke inkomensondersteunende maatregelen (paragraaf 3.1) zijn van tijdelijke aard. Dit geldt naast de energietoeslag, ook voor de tijdelijke verhoging van de zorgtoeslag en de verhoging van het kindgebondenbudget. Tenzij de landelijke overheid anders besluit, loopt deze inkomensondersteuning af op 31 december 2023. In tabel 9 staat de vrije bestedingsruimte als we de tijdelijke regelingen al in 2023 niet meenemen.

In dit scenario komen alle paren met kinderen fors tekort. Alle andere huishoudtypes, met uitzondering van de alleenstaande vanaf de AOW leeftijd zonder en met zorgvraag, hebben weinig ruimte om eventuele financiële tegenslagen op te vangen.

Tabel 9: Inkomsten minus uitgaven per huishoudtype zonder tijdelijke regelingen

Zaanstad 2023

a. Alleenstaande onder AOW-leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 16	€ 49
110%	€ 28	€ 61
120%	€ 67	€ 67

b. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 243	
110%	€ 286	
120%	€ 298	

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 91	€ 138
110%	€ 162	€ 209
120%	€ 105 ↓	€ 105 ↓

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 70	€ 117
110%	€ 125 ↓	€ 172 ↓
120%	€ 117 ↓	€ 117 ↓

e. Eenoudergezin met 4 kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 41	€ 88
110%	€ 69 ↓	€ 116 ↓
120%	€ 40 ↓	€ 40 ↓

f. Paar zonder kinderen tot AOW leeftijd

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 11	€ 63
110%	€ 38	€ 90
120%	€ 51	€ 51 ↓

g. Paar met 2 jonge kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ -157	€ -105
110%	€ -116	€ -64
120%	€ -127 ↓	€ -127 ↓

h. Paar met 2 oudere kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ -174	€ -122
110%	€ -133 ↓	€ -81 ↓
120%	€ -155 ↓	€ -155 ↓

i. Paar met 4 kinderen

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ -175	€ -123
110%	€ -134 ↓	€ -82 ↓
120%	€ -177 ↓	€ -177 ↓

j. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorgvraag

	saldo na basispakket incl sociale participatie	Inclusief IIT
100%	€ 237	
110%	€ 279	
120%	€ 227 ↓	

4.5 Vergelijking herijkte sociale minimum

De berekeningen in dit rapport zijn gebaseerd op de Nibud minimumvoorbeeldbegrotingen van januari 2023. In de eerste helft van 2023 heeft het Nibud in opdracht van de Commissie Sociaal Minimum haar minimumvoorbeeldbegrotingen herzien op basis van zowel nieuw onderzoek naar bestedingen en prijzen als een focusgroepenonderzoek en voortschrijdende inzichten over de aannames van het Nibud. De berekeningen achter dit rapport zijn nog niet aangepast aan de nieuwe minimumvoorbeeldbegrotingen.⁴ Wel geven wij hier toelichting op de uitkomsten van deze herziening zodat deze rapportage beter vergeleken kan worden met de inzichten van de Commissie Sociaal Minimum.

Een belangrijk onderdeel van de minimumvoorbeeldbegrotingen zijn de 3 voorwaarden die het Nibud stelt aan het gebruik van de minimumvoorbeeldbegrotingen, namelijk.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan
2. Alle inkomensondersteuning aanvragen
3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Door gebruik te maken van deze voorwaarden is het mogelijk om een absoluut minimum aan uitgaven vast te stellen om duurzaam een zelfstandig huishouden te handhaven zonder gebruik te maken van overlevingsstrategieën. Het is echter niet altijd realistisch dat mensen die langdurig op het beleidsmatige sociale minimum leven zich kunnen houden aan de voorwaarden van de minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud. Om deze reden is er voor de Commissie Sociaal Minimum gerekend met een opslag van 10 procent bovenop alle uitgaven exclusief huur, om rekenschap te geven van de mate waarin het mogelijk is om rond te komen van het sociale minimum. De Commissie heeft dit meegenomen in haar oordeel door een zogenaamd *flexbudget* te introduceren tussen de 3 en 9 procent van alle uitgaven van een huishouden.⁵

Wanneer er rekening gehouden wordt met een opslag of een flexbudget is goed mogelijk dat meerdere huishoudens die in de modelmatige werkelijkheid van de minimumvoorbeeldbegroting rond komen, in werkelijkheid alsnog tekort komen. Dit geldt met name voor huishoudens met weinig extra besteedbaar inkomen. In deze minima-effect rapportage zou dat kunnen gelden voor het paar zonder kinderen en geldt zeker voor alle paren met kinderen.

⁴ Brakel, Marion van den, Kai Gidding, Ferdy Otten, Eveline Vandewal, Jasja Bos, Marcel Warnaar, Guus Wieman, e.a. 'Op weg naar een nieuwe armoedegrens'. Den Haag, Utrecht: CBS, Nibud, SCP, juni 2023.

⁵ Engbersen, Godfried. 'Een zeker bestaan - Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum'. Commissie Sociaal Minimum, 30 juni 2023; Brakel, Marion van den, Kai Gidding, Ferdy Otten, Eveline Vandewal, Jasja Bos, Marcel Warnaar, Guus Wieman, e.a. 'Op weg naar een nieuwe armoedegrens'. Den Haag, Utrecht: CBS, Nibud, SCP, juni 2023.

5 Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er enkele adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Zaanstad.

5.1 De financiële situatie van huishoudens met een laag inkomen

In Zaanstad kunnen alle onderzochte huishoudens de maandbegroting rond krijgen onder de voorwaarden dat ze alle regelingen aanvragen, goed met geld kunnen omgaan en in een redelijk goed geïsoleerde woning wonen (energielabel C).

Dat geldt mogelijk niet voor huishoudens met hogere kosten dan waar we in dit onderzoek rekening mee hebben gehouden. Bijvoorbeeld huishoudens met een combinatie van een hogere huur en een onzuinige woning. Zij worden extra geraakt door de hoge energieprijzen terwijl de compensatie voor hen niet veel hoger is dan voor huishoudens met een energiezuinige woning. Zo zien we dat er problemen in de financiële situatie ontstaan als de voorbeeldhuishoudens in een woning wonen met energielabel E, dit geldt vooral voor de paren met kinderen.

Daar komt bij dat een aantal regelingen, die in dit onderzoek zijn meegenomen, tijdelijk van aard zijn. De stijging van het kindgebonden budget is niet structureel en mogelijk die van de zorgtoeslag niet. Ook van het prijsplafond voor energie en van de energietoeslag weten we de situatie niet in 2024. Het vooruitzicht voor huishoudens met een laag inkomen voor 2024 is daarom nog met de nodige onzekerheid omgeven.

Kwetsbaarheid

Het zijn juist de huishoudens met een laag inkomen die het meest afhankelijk van deze toeslagen en ondersteuning. Vaak gecombineerd met het gegeven dat aanvragers vooraf een inschatting moeten maken van hun jaarinkomen en zelf wijzigingen daarover moeten doorgeven. Veel mensen vinden dit lastig en vergeten dit, met alle financiële gevolgen van dien.

Daarnaast blijft er grote onzekerheid over het verloop van alle prijzen in 2023 en in het komend jaar. Weten waar je financieel aan toe bent, is nodig om te kunnen begroten en uit te kunnen rekenen hoeveel budget er is voor andere uitgavenposten. Hogere inkomens hebben meer ruimte in hun begroting om te kunnen schuiven met uitgavenposten en hebben vaker een buffer om op terug te vallen. Iets wat huishoudens met een laag inkomen vaker niet hebben.

Welke huishoudens hebben het moeilijk?

Paren met kinderen hebben te maken een zeer krap budget. Het paar met oudere kinderen heeft het op bijstandsniveau het moeilijkst en bij de hogere inkomen is er ook niet veel vrije bestedingsruimte. De IIT zorgt voor verzachting, maar daarop heeft niet iedereen recht. Ook de paren met 2 jonge kinderen en met 4 kinderen hebben te maken met een zeer beperkte vrije bestedingsruimte.

De belangrijkste oorzaak van dit tekort ligt in het feit dat paren de kosten voor twee volwassenen moeten dragen. Ter vergelijking, een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen neerkomt op ongeveer 90 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak

niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering. Daarnaast drukken met name oudere kinderen sterk op de begroting. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door landelijke (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen en kinderbijslag. Voor de jonge kinderen geldt dat in de gemeente Zaanstad de nogal hoge kosten van de peuterspeelzaal sterk op de begroting drukken.

Bovengenoemde factoren vinden hun oorsprong in het Rijksbeleid. Gemeenten kunnen via het eigen beleid trachten de gevolgen hiervan te repareren. De gemeente Zaanstad heeft al een aantal goede beleidskeuzes gemaakt om de bestedingsruimte voor paren met kinderen te verruimen, zoals een gunstige collectieve zorgverzekering en de licht leeftijdsafhankelijke vergoedingen voor kinderen vanuit Meedoen Zaanstad.

Armoedeval

In Zaanstad zien we bij bijna alle huishoudens de vrije bestedingsruimte dalen bij het inkomen op 120 procent ten opzichte van het inkomen op 110 procent. De inkomenstoename is onvoldoende om het volledige bedrag aan wettelijk eigen risico zorgverzekering en het volledige bedrag aan de lokale belastingen op te vangen. Deze armoedeval kan worden voorkomen door de inkomensgrens van de collectieve zorgverzekering gecombineerd met de ondersteuning van het wettelijke eigen risico te verhogen naar 120 procent van het toepasselijke minimum.

De oudere alleenstaanden met een zorgvraag hebben ook te maken met een armoedeval. Bij het inkomen op 120 procent hebben ze extra kosten aan zorg die niet meer volledig ondersteund worden. Deze drukken daarmee sterker op de begroting bij het inkomen op 120 procent dan bij 110 procent. Een ondersteuning in deze kosten bij dit inkomen is wenselijk voor deze zorghuishoudens.

5.2 Aannames en de effecten

De berekening van de bestedingsruimte van de voorbeeldhuishoudens in dit onderzoek is gebaseerd op een drietal voorwaarden.

1. Men moet zeer goed met geld kunnen omgaan;
2. Men moet alle inkomensondersteuning aanvragen waar men recht op heeft;
3. Men moet niet of zeer beperkt te maken hebben met persoonlijk onvermijdbare uitgaven. Dit geldt voor bijvoorbeeld huishoudens met een hogere huur dan hier opgenomen, en voor mensen met een noodgedwongen hogere energierekening, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een slecht geïsoleerde woning.

De conclusies van dit rapport moeten met die voorwaarden in het achterhoofd geïnterpreteerd worden. Kijkend naar de voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen. Het gaat dus eigenlijk om de meest ideale situatie. De daadwerkelijk situatie van huishoudens kan hiervan afwijken. Om hoeveel huishoudens het gaat en in welke mate is niet bekend, hierover zijn geen gemiddelden gepubliceerd. Het Nibud adviseert de gemeente Zaanstad actief huishoudens te (blijven) helpen aan deze voorwaarden te kunnen voldoen.

Goed met geld omgaan

Stimuleer goed financieel beheer, bijvoorbeeld via cursussen en begeleiding, al dan niet via lokale organisaties. Hulp voor huishoudens met een laag inkomen bij het doen van hun financiën levert op meerdere vlakken een voordeel op. Zo zijn financieel gerelateerde kosten zoals die aan zorg (arme mensen zijn vaker ziek⁶) en maken van schulden (armoede en minder financiële reserves⁷) lager.

Alle regelingen aanvragen

De financiële positie van de onderzochte voorbeeldhuishoudens in Zaanstad is over het algemeen goed als alle regelingen waarop men recht heeft ook worden aangevraagd! Uit diverse onderzoeken⁸ blijkt echter dat dit niet altijd gebeurt en dat er een behoorlijke mate van niet-gebruik is. Als er sprake is van niet-gebruik dan geldt dat de vrije bestedingsruimte in deze rapportage lager is dan gepresenteerd.

Het Nibud adviseert dan ook in het beleid sterk de nadruk te leggen op het verminderen van niet-gebruik. Bijvoorbeeld door gerichte communicatie te stimuleren met hulp van verschillende lokale organisaties, waaronder die in de gezondheidszorg. En zorg voor eenvoudige procedures met betrekking tot toekenning, bijvoorbeeld door aanvragen te combineren aan de hand van een stadsbrede pas.⁹

Het niet-gebruik is vooral groot onder werkenden. Dat versterkt de armoedeval. In de handreiking *Het beter bereiken van werkende armen* (Platform31, 2022)¹⁰ staan suggesties om het niet-gebruik van voorzieningen door werkenden tegen te gaan.

Geen persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Wonen in een huis met een slecht energielabel veroorzaakt persoonlijk onvermijdbare uitgaven, met voor sommige huishoudens tekorten op de begroting (tabel 8). Help de energielasten verlagen, door isolatie te stimuleren, ook via woningbouwcorporaties en verhuurders. Huishoudens met een laag inkomen kunnen mogelijk hulp van energieadviseurs of gratis/ goedkope energieboxen aangeboden krijgen. Producten zoals ledlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn maar die een snelle terugverdientijd hebben, zijn dan het meest effectief.

⁶ RIVM <https://www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/armoede-schulden-en-gezondheid/relatie-armoede-en-gezondheid>

⁷ SCP https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2016/hoeveel_financiele_reserves_hebben_de_armen/

⁸ Nationale Ombudsman: Met te weinig genoeg nemen (2022). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat ouderen oververtegenwoordigd zijn in de groep niet-gebruikers.

SCP: Voorzieningen in 3D (2021). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een grote potentiële gebruikers moeilijk zichtbaar is te krijgen en dat deze groep groter wordt.

CPB: Gebruik (en niet-gebruik) van toeslagen in Nederland (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat 15 procent van de rechthebbenden het kindgebondenbudget niet aanvraagt.

Nibud: Geldzaken in de praktijk (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een kwart van de Nederlandse huishoudens niet weet of ze recht hebben op toeslagen.

SEO: Niet-gebruik inkomensondersteunende maatregelen (2011). Waarin bijvoorbeeld het verschil in niet-gebruik van landelijke regelingen en gemeentelijke regelingen duidelijk wordt.

⁹ Met ingang van 1 september 2023 Begint Zaanstad hiermee. Startend met Meedoen Zaanstad en in de toekomst meerdere voorzieningen.

¹⁰ Het beter bereiken van werkende armen, Platform31 dec. 2022 <https://www.platform31.nl/articles/het-beter-bereiken-van-werkende-armen>.

Van het Rijk ontvangen gemeenten middelen om woningen te verduurzamen en om mensen te informeren en adviseren. Voor huishoudens met een laag inkomen en huishoudens in de schuldhulpverlening zijn er extra mogelijkheden.¹¹

5.3 Suggesties bij regelingen

Kwijtschelding

Om voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen en hoogheemraadschapslasten in aanmerking te komen hanteren zowel de gemeente als het hoogheemraadschap een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Dit is hoger dan de wettelijk voorgeschreven norm van 90 procent. Voor beide wordt de betalingscapaciteit apart berekend. Hiermee wordt er van uitgegaan dat het huishouden tweemaal over de betalingscapaciteit beschikt, wat uiteraard niet zo is. De gemeente heeft de mogelijkheid de betalingscapaciteit op een andere wijze te berekenen: de regelgeving (Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990, URIW 1990) is zodanig dat bij de berekening van de betalingscapaciteit al rekening wordt gehouden met meerdere belastingaanslagen¹².

Meedoen Zaanstad

Om de bestedingsruimte van paren (met en zonder kinderen) te vergroten, kan de gemeente een vergoeding aan volwassenen toekennen voor sportieve en culturele activiteiten.

Daarnaast kan de gemeente ervoor kiezen om de forfaitaire vergoeding vanuit Meedoen Zaanstad verhogen voor de leeftijdsgroep 12 – 18 jaar. Het is bekend dat oudere kinderen meer kosten met zich meebrengen dan jongere kinderen bijvoorbeeld omdat kinderen in deze leeftijdsgroep vanwege de groeispurt hogere uitgaven hebben aan kleding, en zijn er meer kosten verbonden aan onderwijs en sociale participatie. Een hogere forfaitaire vergoeding stelt huishoudens in staat zelf te bepalen waar ze dit aan uitgeven, zij het aan sportkleding of aan accessoires, om sporten te blijven stimuleren of voor andere vormen van sociale ontplooiing.

Individuele inkomenstoeslag

De Individuele Inkomenstoeslag is een goede voorziening voor huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen en die geen zicht hebben op inkomensverbetering. Wanneer het inwoners wél zou lukken het inkomen te verhogen naar 120 procent van de geldende bijstandsnorm, leidt dit in veel gevallen tot een doorstroomval (ten opzichte van 110 procent en soms zelfs ten opzichte van bijstandsniveau). De inkomensgrens van de IIT verhogen naar 120 procent lost dit maar ten dele op. De gemeente kan ook kiezen voor een andere constructie, zoals de IIT getrapt afbouwen of door meer rekening te houden met de huishoudsamenstelling (aantal kinderen en leeftijd van de kinderen).

Aangezien de kosten van kinderen niet volledig gecompenseerd worden door kindgebonden toeslagen, zou de gemeente paren met kinderen een hoger bedrag toe

¹¹ Lees de brief Aankondiging regeling lokale aanpak isolatie van het ministerie van BZK aan gemeenten (dec. 2022):

<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/nationaal-isolatieprogramma/documenten/publicaties/2022/12/23/brief-aan-gemeenten-over-lokale-aanpak-isolatie>

¹² De regeling waar hier naar verwezen wordt is te vinden in art. 15, lid 1, onderdeel a van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990.

kunnen kennen dan paren zonder kinderen. Omdat de huidige bedragen al relatief hoog liggen, zou de gemeente ervoor kunnen kiezen om het basisbedrag te verlagen en vervolgens per ten laste komend kind een extra bedrag toe te kennen.

De IIT kan ambtshalve worden uitgekeerd aan huishoudens waarvan de gemeente weet dat zij aan de voorwaarden voldoen, bijvoorbeeld bijstandsgerechtigden. Hierdoor wordt het niet-gebruik tegengegaan.

Collectieve zorgverzekering

Het Nibud adviseert de collectieve zorgverzekering te behouden. Dit pakket heeft niet alleen een uitgebreide dekking, maar vergoedt ook de eigen bijdrage Wmo en het eigen risico.

Inventariseer of huishoudens die nu gebruik maken van het uitgebreide pakket van de collectieve zorgverzekering dit in de praktijk nodig hebben. Als blijkt dat een groot deel van de gebruikers van de collectieve zorgverzekering oververzekerd is, zou de gemeente Zaanstad kunnen nagaan hoe zij inwoners het beste kunnen ondersteunen bij het maken van een passende keuze voor hun persoonlijke situatie. Het Nibud adviseert daarnaast ook om de collectieve verzekering goed onder de aandacht te brengen zodat iedereen die hier recht op heeft hiervan ook gebruik maakt.

Bijlage 1 | Verantwoording uitgaven

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen van de pakketten die leiden tot de begrotingsposten. De bedragen in de posten zijn de bedragen voor het jaar 2023.

De inhoud van de uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en aangepast.

Huur

Voor een- en twee-persoonshuishoudens is in dit onderzoek in overleg met de gemeente gerekend met een huur van 647 euro. Voor meerpersoonshuishoudens is dit een huur van 694 euro.

Alle genoemde bedragen zijn inclusief servicekosten. Voor het berekenen van de huurtoeslag is uitgegaan van deze huurprijzen.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld verbruik (CBS en Vewin) naar huishoudtype met een opslag voor huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd en voor de huishoudens met een zorgvraag. Daarbij hanteert het Nibud de prijs van het prijsplafond (€ 1,45 per m³, € 0,40 per kWh en €1,31 per m³) daarboven hanteert het Nibud marktconforme tarieven (jan. 2023). We gaan uit van de volgende gemiddelde verbruiken van gas, elektriciteit en water:

Gas

Appartement (1- en 2-persoonsbegroting): 840 m³

Tussenwoning (3- en meerpersoons begroting): 1.170 m³

Elektriciteit

1 persoon: 1.830 kWh

2 personen: 2.850 kWh

3 personen: 3.430 kWh

4 personen: 4.010 kWh

5 personen of meer: 4.350 kWh

Water

1 persoon: 68 m³

2 personen: 95 m³

3 personen: 123 m³

4 personen: 163 m³

5 personen of meer: 187 m³

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapshellingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 500 MB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement.

We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden zijn de tarieven voor de collectieve basisverzekering en de aanvullende verzekering (incl. tand) gehanteerd.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor. Het betreffen onder andere de vrijwillige schoolbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Kinderopvang/peuteropvang

Dit zijn de kosten inclusief de landelijke vergoeding die wordt gegeven. Bij de alleenstaande huishoudens met jonge kinderen bij een inkomen boven de bijstand gaan we uit van 20 uur werk (bij 110 procent inkomen) of 30 uur werk (hoger dan 110 procent).

Voor een alleenstaande ouder met jonge kinderen op bijstandsniveau en voor een paar met jonge kinderen bij alle inkomens gaan we ervan uit dat er gemaakt van de peuteropvang.

Vervoerskosten

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand. Voor huishoudens met zorgkosten zijn de kosten van een fiets niet meegerekend.

Uitgaven in verband met het verkrijgen of behouden van werk

We houden rekening met kosten in verband met werkgerelateerde kosten (vervoer, representatieve kleding). Hiervoor houden we een vast bedrag aan.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Inboedel en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud.

Zelfzorgmiddelen

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d.

Eigen risico

Het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het wettelijke eigen risico van de zorgverzekering. Dit bedrag is 385 euro, waarbij we ervan uitgaan dat het gehele bedrag gereserveerd moet worden.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 12 jaar	12,50
per persoon vanaf 12 jaar	18,50
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	9,50
per huishouden	12,50
Op bezoek gaan	
per persoon	6,50
Vakantie/uitgaan	
per persoon	19,00
per huishouden	25,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	2,50
per persoon vanaf 12 jaar	8,00

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2022/2023

Bijlage 2 | Begrotingen

In de volgende tabellen zijn de maandbegrotingen van de verschillende voorbeeldhuishoudens opgenomen. Bovenaan staan de inkomsten en daaronder de uitgaven aan het basispakket en aan sociale participatie. Het basispakket is verdeeld in vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven. In de begrotingen zijn landelijke en lokale inkomensondersteunende maatregelen van de gemeente verwerkt. De bedragen worden weergegeven in hele euro's, waardoor optellingen een euro te laag of te hoog kunnen lijken.

a. Alleenstaande tot AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.196	1.315	1.435
Zorgtoeslag	155	155	155
Huurtoeslag	353	353	353
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108
Netto besteedbaar inkomen	1.812	1.931	2.051
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	647	647	647
Energie	161	161	161
Water	14	14	14
Lokale lasten	0	40	68
Telecom	65	65	65
Zorgverzekering	156	156	177
Overige verzekeringen	23	23	23
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	18	18	18
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67
Totaal vaste lasten	1.086	1.193	1.242
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	59	59	59
Inboedel	74	74	74
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	8	8	8
Eigen risico	0	0	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	168	168	200
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	254	254	254
Was- en schoonmaakartikelen	6	6	6
Persoonlijke verzorging	22	22	22
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	287	287	287
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	111	111	111
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	1.652	1.759	1.840
Saldo inkomsten min uitgaven	160	172	211

b. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.421	1.464	1.597
Zorgtoeslag	155	155	155
Huurtoeslag	355	355	355
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108
Netto besteedbaar inkomen	2.039	2.082	2.215
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	647	647	647
Energie	173	173	173
Water	14	14	14
Lokale lasten	0	0	68
Telecom	65	65	65
Zorgverzekering	156	156	177
Overige verzekeringen	14	14	14
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	15	15	15
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.086	1.086	1.175
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	59	59	59
Inboedel	74	74	74
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	10	10	10
Eigen risico	0	0	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	170	170	202
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	253	253	253
Was- en schoonmaakartikelen	6	6	6
Persoonlijke verzorging	21	21	21
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	285	285	285
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	111	111	111
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	1.652	1.652	1.773
Saldo inkomsten min uitgaven	387	430	442

Eenoudergezin met 2 jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.196	1.315	1.435
Zorgtoeslag	155	155	155
Huurtoeslag	384	384	384
Kinderbijslag	199	199	199
Kindgebonden budget	586	586	586
Kinderopvangtoeslag	0	759	1.138
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	118	118	108
Netto besteedbaar inkomen	2.638	3.516	4.005
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	694	694	694
Energie	276	276	276
Water	20	20	20
Lokale lasten	0	24	78
Telecom	65	65	65
Zorgverzekering	156	156	177
Overige verzekeringen	29	29	29
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	135	878	1.317
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	34	34	34
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67
Totaal vaste lasten	1.411	2.245	2.759
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	124	124	124
Inboedel	92	92	92
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	8	8	8
Eigen risico	0	0	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	251	251	283
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	417	417	417
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7
Persoonlijke verzorging	51	51	51
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	11	11	11
Totaal huishoudelijke uitgaven	486	486	486
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	175	175	175
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	2.323	3.157	3.703
Saldo inkomsten min uitgaven	315	359	302

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.196	1.315	1.435
Zorgtoeslag	155	155	155
Huurtoeslag	384	384	384
Kinderbijslag	257	257	257
Kindgebonden budget	648	648	648
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	129	129	108
Netto besteedbaar inkomen	2.768	2.887	2.986
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	694	694	694
Energie	276	276	276
Water	20	20	20
Lokale lasten	0	24	78
Telecom	75	75	75
Zorgverzekering	156	156	177
Overige verzekeringen	29	29	29
Onderwijs	35	35	35
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	48	48	48
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67
Totaal vaste lasten	1.335	1.426	1.501
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	177	177	177
Inboedel	100	100	100
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	8	8	8
Eigen risico	0	0	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	312	312	344
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	530	530	530
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7
Persoonlijke verzorging	66	66	66
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	11	11	11
Totaal huishoudelijke uitgaven	614	614	614
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	213	213	213
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	2.474	2.565	2.672
Saldo inkomsten min uitgaven	294	322	314

e. Eenoudergezin met 4 kinderen

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.196	1.315	1.435
Zorgtoeslag	155	155	155
Huurtoeslag	384	384	384
Kinderbijslag	475	475	475
Kindgebonden budget	886	886	886
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	150	150	108
Netto besteedbaar inkomen	3.246	3.365	3.443
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	694	694	694
Energie	345	345	345
Water	27	27	27
Lokale lasten	0	24	78
Telecom	75	75	75
Zorgverzekering	156	156	177
Overige verzekeringen	29	29	29
Onderwijs	23	23	23
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	76	76	76
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67
Totaal vaste lasten	1.427	1.518	1.593
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	242	242	242
Inboedel	120	120	120
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	8	8	8
Eigen risico	0	0	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	397	397	429
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	692	692	692
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8
Persoonlijke verzorging	94	94	94
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	18	18	18
Totaal huishoudelijke uitgaven	812	812	812
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	293	293	293
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	2.929	3.020	3.127
Saldo inkomsten min uitgaven	317	345	316

f. Paar zonder kinderen tot AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.708	1.879	2.050
Zorgtoeslag	265	265	242
Huurtoeslag	353	353	323
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108
Netto besteedbaar inkomen	2.434	2.605	2.723
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	647	647	647
Energie	195	195	195
Water	16	16	16
Lokale lasten	0	77	78
Telecom	75	75	75
Zorgverzekering	313	313	353
Overige verzekeringen	37	37	37
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	8	8	8
Vervoer	37	37	37
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67
Totaal vaste lasten	1.328	1.472	1.513
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	118	118	118
Inboedel	87	87	87
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	14	14	14
Eigen risico	0	0	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	246	246	310
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	462	462	462
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7
Persoonlijke verzorging	44	44	44
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	8	8	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	521	521	521
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	181	181	181
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	2.276	2.420	2.525
Saldo inkomsten min uitgaven	158	185	198

g. Paar met 2 jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.708	1.879	2.050
Zorgtoeslag	265	265	242
Huurtoeslag	384	384	353
Kinderbijslag	199	199	199
Kindgebonden budget	265	265	265
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	118	118	108
Netto besteedbaar inkomen	2.939	3.110	3.218
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	694	694	694
Energie	319	319	319
Water	24	24	24
Lokale lasten	0	63	78
Telecom	75	75	75
Zorgverzekering	313	313	353
Overige verzekeringen	41	41	41
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	135	135	135
Contributies en abonnementen	8	8	8
Vervoer	52	52	52
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67
Totaal vaste lasten	1.661	1.791	1.846
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	183	183	183
Inboedel	107	107	107
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	14	14	14
Eigen risico	0	0	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	331	331	395
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	564	564	564
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8
Persoonlijke verzorging	72	72	72
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	15	15	15
Totaal huishoudelijke uitgaven	659	659	659
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	245	245	245
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	2.896	3.026	3.145
Saldo inkomsten min uitgaven	43	84	73

h. Paar met 2 oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.708	1.879	2.050
Zorgtoeslag	265	265	242
Huurtoeslag	384	384	353
Kinderbijslag	257	257	257
Kindgebonden budget	327	327	327
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	129	129	108
Netto besteedbaar inkomen	3.070	3.241	3.338
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	694	694	694
Energie	319	319	319
Water	24	24	24
Lokale lasten	0	63	78
Telecom	85	85	85
Zorgverzekering	313	313	353
Overige verzekeringen	41	41	41
Onderwijs	35	35	35
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	8	8	8
Vervoer	66	66	66
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67
Totaal vaste lasten	1.585	1.715	1.770
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	237	237	237
Inboedel	116	116	116
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	14	14	14
Eigen risico	0	0	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	394	394	458
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	671	671	671
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8
Persoonlijke verzorging	88	88	88
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	15	15	15
Totaal huishoudelijke uitgaven	782	782	782
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	283	283	283
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	3.044	3.174	3.293
Saldo inkomsten min uitgaven	26	67	45

i. Paar met 4 kinderen

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.708	1.879	2.050
Zorgtoeslag	265	265	242
Huurtoeslag	384	384	353
Kinderbijslag	475	475	475
Kindgebonden budget	565	565	565
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	150	150	108
Netto besteedbaar inkomen	3.547	3.718	3.794
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	694	694	694
Energie	345	345	345
Water	27	27	27
Lokale lasten	0	63	78
Telecom	85	85	85
Zorgverzekering	313	313	353
Overige verzekeringen	41	41	41
Onderwijs	23	23	23
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	8	8	8
Vervoer	94	94	94
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67
Totaal vaste lasten	1.630	1.760	1.815
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	301	301	301
Inboedel	135	135	135
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	14	14	14
Eigen risico	0	0	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	477	477	541
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	854	854	854
Was- en schoonmaakartikelen	9	9	9
Persoonlijke verzorging	116	116	116
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	21	21	21
Totaal huishoudelijke uitgaven	1.000	1.000	1.000
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	362	362	362
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	3.469	3.599	3.718
Saldo inkomsten min uitgaven	78	119	76

j. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg

uitgavenposten	100	110	120
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	1.421	1.464	1.597
Zorgtoeslag	155	155	155
Huurtoeslag	355	355	355
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	36	35	35
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108
Netto besteedbaar inkomen	2.075	2.117	2.250
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	647	647	647
Energie	173	173	173
Water	14	14	14
Lokale lasten	0	0	68
Telecom	65	65	65
Zorgverzekering	173	173	177
Overige verzekeringen	14	14	14
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	29	29	29
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.117	1.117	1.189
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	59	59	59
Inboedel	74	74	74
Onderhoud	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	10	10	10
Eigen risico	0	0	32
Eigen betalingen zorg	8	8	42
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	178	178	244
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	253	253	300
Was- en schoonmaakartikelen	6	6	6
Persoonlijke verzorging	21	21	21
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	285	285	332
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	111	111	111
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	1.691	1.691	1.876
Saldo inkomsten min uitgaven	384	426	374